

Pòrtic

Santi Vila

D'herois i traïdors

El dilema de Catalunya, atrapada
entre dos focs

Santi Vila

D'herois i traïdors

El dilema de Catalunya,
atrapada entre dos focs

Pòrtic

Títol original: *De héroes y traidores*

Primera edició: març del 2018

© Santi Vila Vicente, 2018

© de la traducció: Núria Parés Sellarès, 2018

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.portic.cat

ISBN: 978-84-9809-414-5

Dipòsit legal: B. 3.900-2018

Fotocomposició: gama, sl

Impressió: Limpergraf

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

SUMARI

Pròleg	11
--------	----

PRIMERA PART

1. Sóc d'aquí, sóc estranger	19
2. Elogi de les motivacions íntimes	29
3. La setmana tràgica	35
4. Som el que decidim	51
5. El govern a la presó	59
6. Atrapat entre dos focs	69
7. Espanya, de nou, amb més fe que pietat	77
8. La convocatòria electoral	95

SEGONA PART

9. Com hem arribat a aquest punt?	103
10. Els cinc errors del govern Rajoy	111
11. Els cinc errors del sobiranisme	131
12. Finestres d'oportunitat perdudes	149
13. I ara què? L'hora de les solucions	169
Índex onomàstic	193

SÓC D'AQUÍ, SÓC ESTRANGER

Se miente más de la cuenta
por falta de fantasía:
también la verdad se inventa.

ANTONIO MACHADO

«155 monedes de plata», etziba Gabriel Rufián a les 12.11 h del migdia del dia 26 d'octubre del 2017, tement que Carles Puigdemont convoqui eleccions i eviti l'aplicació del 155. «L'advocat de Santi Vila és el que va representar Cristina de Borbó. Tot en ordre (l'ordre del 78)», dispara Francesc Dalmasas, candidat de Junts per Catalunya en les últimes eleccions. «Santi Vila va arribar a un acord amb l'Estat: si dimitia i carregava contra el govern, l'exculparien. Això té un nom», escup Ramir de Porrata, un altre dels fitxatges estrella de Junts per Catalunya en les darreres eleccions.

Els exemples, que podrien continuar fins a la sacietat, coincideixen sempre en alguns punts comuns: en primer lloc, en la descripció d'un panorama maniqueu, emocional i simple, gairebé infantil, amb una divisòria clara entre el bé i el mal, entre espanyolistes i catalanistes, entre traïdors i herois. Alerta a caure en la més mínima heterodòxia, perquè les velles amistats es transformen ràpidament en freda indiferència. Alerta a dubtar, a qüestionar algun dels dogmes de fe del moment, perquè si t'atreveixes a fer-ho una letal i ben organitzada bandada d'articulistes de partit, opinadors a sou i

perfils falsos a les xarxes socials se't tiraran a sobre, implacables, fins a anihilar-te políticament. Ni heterodòxies, ni dubtes ni matisos. Que el rei va despullat ho sap tothom. El que és inadmissible és confessar-ho. Una vegada més, com en tantes altres ocasions en la història contemporània d'Espanya, per als fanàtics el dilema és ben clar: o amb mi o contra mi! O aplicat a aquest cas: o amb Catalunya o amb Espanya!

Un altre aspecte també important de la retòrica hegemònica en la Catalunya recent ha estat el seu tronat biaix d'esquerres. Disposant de la sorprenent i callada resignació de part del catalanisme polític representat fins fa ben poc per Convergència i Unió (CiU), els discursos dels màxims representants i líders del Procés, amb Carme Forcadell, Marta Rovira i Anna Gabriel al capdavant, sempre coincideixen en la idealització dels temps de la República i en la demonització dels de la Transició. Menyspreant sense matisos les consecucions en termes de llibertats i progrés dels últims quaranta anys, l'ordre constitucional actual es descriu constantment com el «règim del 78», «l'ordre del 78», etcètera. No en va en la sessió probablement més trista de la història del parlamentarisme català contemporani, la del monòleg sobre les lleis del referèndum i transitorietat, del 6 i 7 de setembre del 2017, Anna Gabriel va retre homenatge a «la gent que va lluitar contra el règim del 78 i que va ser torturada i empresonada per fer-ho». El més sorprenent és que totes aquestes veus revolucionàries consideren del tot compatible la seva retòrica antisistema amb el fet de formar-ne part, gaudint sense vergonya de les seves prebendes, dels cotxes oficials i dels sous. El més desconcertant és que molts dels excessos verbals d'aquella sessió funesta provoquessin aplaudiments entre alguns dels membres de la bancada abans liberal progressista o directament conservadora.

En el moment d'escriure aquestes pàgines, rebo un edu-

cat correu electrònic de l'alcalde d'un petit municipi de la Garrotxa, amb qui he mantingut una intensa relació institucional i personal durant molts anys. El bon home m'explica que li ha estat impossible mantenir el pròleg que m'havia encarregat feia uns mesos per a la publicació d'un llibre sobre la història del seu municipi. Tot i que no s'oblida de tota la feina que hem fet junts pel seu poble i per la comarca, ha arribat a la conclusió que en les actuals circumstàncies polítiques, és millor prescindir del meu text. Li responc breument, dissimulant la meua tristesa, que ja hi haurà altres ocasions. A casa, tranquil·lament, entre els meus llibres, em ve al cap el desaire que li va fer el baró de Thunder-ten-Trockh al Càndid de Voltaire, quan, després d'una vida plena de desastres i penalitats, a pesar que Càndid encara es mostrava disposat a casar-se amb la germana del noble, Cunegunda —que, tot i que de jove havia destacat per la seva bellesa i el seu caràcter, les desgràcies i el pas del temps havien convertit en una dona de dents ennegrides, ulls llegendariosos, el coll ple de pellerinques, galtes arrugades, braços secs i escamosos, en definitiva, en una dona rondinaire i més lletja que un pecat—; disposat, malgrat tot, a casar-s'hi, més per pietat que no pas per amor, es va trobar amb una nova negativa del baró a autoritzar el matrimoni, perquè tot i que reconeixia i agraiïa les seves bones intencions, no podia oblidar que Càndid no era noble! Bé, tornant al tema que ens ocupa, ja fos interessant o irrellevant el llibre que jo havia de prologar, l'important és que jo (ja) no era independentista...

Abans de començar aquest relat sobre herois i traïdors, permeteu-me que us parli de mi, encara que sembli poc modest o se'm pugui acusar d'escriure una autobiografia disfressada de postal d'història de Catalunya. Políticament parlant, el qui escriu aquestes pàgines ha estat regidor, alcalde, diputat i conseller del govern de Catalunya durant els

últims cinc anys. Com a alcalde de Figueres, capital de l'Alt Empordà, m'agrada presumir d'haver estat l'únic polític de la ciutat que va aconseguir guanyar en tots els col·legis electorals del municipi, en els barris més humils i en els més rics, en els barris de figuerencs de tota la vida i en els acolorits i rejuvenits per l'arribada de la immigració. Ciutat poc propensa a les majories, la primera i única majoria absoluta de l'actual democràcia la vam aconseguir amb el meu equip en les eleccions municipals del 2011, després d'un mandat municipal intens i ple d'importants assoliments per al bé comú. També van tenir molt d'èxit les campanyes polítiques en les eleccions al Parlament del 2010 i el 2012, quan sota el meu lideratge vam guanyar un important nombre d'escons a la circumscripció de Girona, que van ser claus per investir Artur Mas president de la Generalitat i per derrotar el tripartit del president Montilla, Joan Saura i Joan Puigcercós. Després va venir el pas per les conselleries de Territori, Cultura i, tot i que breument, d'Empresa i Coneixement. Educat al si d'una família senzilla, de pagesos i ferroviaris de l'Empordà, vaig fer els estudis de primària i secundària en una escola dels Germans de la Salle, i vaig dur a terme la meva formació universitària a les universitats públiques de Girona i l'Autònoma de Barcelona, sempre amb beques per mèrits acadèmics. No ha estat fins més tard que m'he doctorat a la Universitat Internacional de Catalunya, amb una tesi sobre integristes fanàtics, per cert.

Amb aquest perfil, que posats a exagerar em semblaria més propi de la saga de David Copperfield que no pas de la dels ducs de Cambridge, no deixa de ser paradoxal la construcció interessada per part de cert nacionalisme radical d'una imatge de la meva persona política com a representant i marçessor dels interessos dels rics i els poderosos —«l'advocat d'en Santi Vila és el que va representar Cristina de Borbó»—,

com un autèntic traïdor, quintacolumnista d'una Espanya que en l'imaginari ultranacionalista continua sent autoritària, predemocràtica i mesquina.

El motiu? En aquest cas, haver defensat fins a l'últim minut la insuficient legitimitat democràtica per dur a terme una declaració d'independència de Catalunya després de l'1 d'octubre, la necessitat de posar fi a la dinàmica d'hostilitats amb el govern d'Espanya i de buscar, per fi, l'alto el foc, és a dir, l'inici d'un diàleg franc i honest. Ah! I també per haver admès en públic que, més enllà de permetre que es redactessin informes i s'organitzessin dinars de reflexió i anàlisi, al govern de la Generalitat no vam treballar en la preparació d'una nova república per a l'endemà de l'eventual declaració d'independència de Catalunya. No ho vam fer perquè, amb alguna excepció, en general estàvem convençuts que totes les iniciatives de mobilització que s'havien emprès, si finalment tenien èxit, en el millor dels casos servirien per aconseguir un referèndum ajustat a dret o, com a mínim, l'inici d'un nou període reformista per a Catalunya i per al conjunt d'Espanya. Així doncs, per aquests motius sóc traïdor? Boc expiatori, com a molt, tal com ho ha descrit lúcidament Jordi Amat (*La confabulació dels irresponsables*, Anagrama, 2017).

Sempre a punt de dimitir o del cessament, confesso que mai no he estat un home de partit ni de bàndols. Tal com Francesc-Marc Álvaro va assenyalar d'Agustí Calvet, jo també he estat sempre un home en terra de ningú, un vers lliure i heterodox, sempre crític, però fidel a les meves conviccions més profundes, i vull pensar que també al president de la Generalitat, primer Artur Mas, després Carles Puigdemont. Haver advertit, ja el setembre del 2013, que el Procés havia d'abandonar comportaments adolescents, empoderar-se i centrar-se a superar la recessió i lluitar contra l'atur;

haver reconegut en el pla teòric el Tribunal Constitucional com a àrbitre inevitable davant d'una eventual consulta, un any més tard, l'agost del 2014; o haver subratllat la influència de l'espanyolitat en la cultura catalana en una entrevista per a *El País*, quan era conseller de Cultura, l'octubre del 2016, van ser alguns dels moments estel·lars que més fressa i excitació van generar en contra meva. Recordo que, a la mitja part d'una òpera al Liceu en una nit de tardor, fins i tot Artur Mas em va haver de defensar davant les crítiques recurrents de molts dels meus adversaris, que m'acusaven de ser «el nou Duran de Convergència». «Res més fals», va dir Mas, irònic. «En tot cas, Santi Vila és el nostre Pasqual Maragall particular!». Tots els presents van somriure amb condescendència. Segons la meva opinió, no hauria pogut rebre un elogi més gran.

Tornant al tema, absolutament convençut que el desastre en el qual ens trobàvem es podia haver evitat, la veritat és que vaig treballar incansablement, amb lleialtat al president i amb honestedat per evitar l'aplicació de l'article 155 de la Constitució Espanyola sobre Catalunya, procurant que el govern català i especialment el president Carles Puigdemont convoquessin eleccions al Parlament, ajustades a dret, com la millor manera per encarrilar el conflicte de legitimitats enfrontades a Catalunya i evitar el precipici on vam acabar caient. Aquesta solució, com tothom sap, no va ser possible, i les conseqüències d'aquest error polític són evidents: Puigdemont i mig govern refugiats a Brusselles, l'altra meitat en presó preventiva; Oriol Junqueras, Joaquim Forn i «els Jordis» encara a la presó, membres de la Mesa del Parlament —i jo mateix— amb el passaport retirat i penes de presó eludibles sota fiança. Autogovern suspès, famílies trencades, patrimonis compromesos, carreres polítiques interrompudes; tot això forma el llenç del camp de batalla després de l'enfrontament. I encara

pitjor, una fractura social evident a Catalunya, depressió de l'activitat econòmica en tots els àmbits durant aquelles histèriques setmanes d'octubre, lesió de la marca Barcelona als ulls del món i de la idea de Catalunya a Espanya.

Un cop identificat l'error polític amb una asèptica però dolorosa fredor, és encara més complex i ingrat assenyalar-ne els responsables. Perquè més enllà de les decisions segurament equivocades que es van prendre a Barcelona durant aquells dies difícils de setembre i octubre, quedarà per a la història de les històries tristes d'Espanya el desolador immobilisme del govern de Mariano Rajoy, que podia haver pres la iniciativa encara que fos in extremis, però va preferir deixar les institucions i la política catalana a la seva sort, segurament entre resignat i venjatiu, esperant el moment de poder-se imposar sense esforç, com el llenyataire mandrós amb l'arbre caigut després d'una pluja torrencial d'estiu.

Escric aquest llibre culpable d'haver estat crític amb els meus i amb el camí seguit, però assumint corresponsablement molts dels seus actes, per acció o omissió. No m'espanten gens ni mica les acusacions de traïdor, ni les de colpista, ni la infinitat de difamacions malicioses o ingènues que m'han llançat a sobre, d'un bàndol i de l'altre. Potser algun dia els diaris digitals i els opinadors que van insinuar pactes obscurs amb la fiscalia per eludir responsabilitats, o que van augurar el meu transfuguisme al Partit Popular (PP), al Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) o a Ciutadans, desmentits per la realitat, hauran de retre comptes davant l'opinió pública o davant la seva consciència deontològica, si és que n'han tingut mai. Dubto que ho facin, perquè la característica més definitòria del fanàtic és el seu absolut desinterès per la realitat dels fets. Per al bé social i per a càstig seu, només desitjo que algun dia perdin lectors i sobretot que perdin definitivament els seus patrocinadors.

El que sí que em turmenta i em rosega com a demòcrata, la pàgina més negra del meu currículum com a ciutadà i com a servidor públic, és el fet d'haver presenciat la sessió plenària del 7 de setembre del 2017 al Parlament de Catalunya, la que va aprovar la forassenyada llei de desconexió, i no haver dimittit en aquell moment. Malgrat que jo no era diputat i no la vaig haver de votar, un cop fracassats els intents per evitar-ne la tramitació, que dins del govern n'hi va haver (i no només per part meva), va ser un error greu contemporitzar-hi, encara que fos per menysprear-la. No tinc cap dubte que Carles Puigdemont tampoc no es va sentir orgullós en aquelles hores tristes. De fet, em consta que va intentar evitar-la. La seva incapacitat per frenar aquell ple i aquella votació tan feridora, segurament eren el preludi tràgic d'altres impotències més greus per part seva. En aquells dies, va ser tan gran la fanatització dels meus, que el menyspreu dels que no pensaven com ells va ser considerat un mal menor, justificable pel bé superior que es perseguia. Una vegada més, com en tants altres moments fatals de la història, el foc interior en l'ànima d'uns quants va justificar l'esclafament dels considerats insensibles o sords a la crida de la fe redemptora.

Sí que em sento orgullós, en canvi, d'haver participat activament en la mobilització política de l'1 d'octubre. Convençuts que no estàvem fent res il·lícit —recordem que el 2005 el Congrés va suprimir com a acte punible penalment la convocatòria de referèndums—, milions de ciutadans catalans vam sortir a votar, convençuts que era un dret individual i col·lectiu irrenunciable, i que si algú el volia qüestionar era un deure cívic defensar-lo. Som molts els que, tot i que sabem que la nació moderna ha de ser un plebiscit diari, també creiem que Catalunya és una nació mil·lenària, una de les més antigues d'Europa, tal com va recordar al seu dia Pau Casals en el seu discurs a les Nacions Unides. Així ho hauria

de reconèixer una lectura oberta i generosa de la Constitució del 1978. Malauradament, com tothom sap, el que va començar com un pols polític entre governs, va acabar en una desproporcionada repressió policial, indigna d'un país avançat com Espanya, i amb un nou pretext per a la radicalització i el victimisme. La imatge de nens petits plorant, aterrits, en veure que les seves àvies octogenàries queien per terra amb l'investida de la policia, crec que és una ferida en el cor de molts catalans de bona fe que trigarà temps a esborrar-se, i que contribueix molt poc a la construcció d'una idea compartida d'Espanya.

És per tot això que, en les circumstàncies actuals, em sento una mica com Josep Palau i Fabre quan va tornar de França, és a dir, d'aquí i alhora estranger. D'aquí perquè sento com ningú la catalanitat, la seva geografia i les seves institucions, la llengua, els costums, les virtuts i els prejudicis. D'aquí perquè jo no seria jo si m'esborressin de la memòria les lectures de Jaume Vicens i Vives, Joan Ferrater Mora o Joan Fuster. Estranger perquè em sento al mateix temps liberal i universal, i percebo, igual que Montaigne, Chesterton o Cervantes, que l'essencial en els homes és el que tenen en comú, i no el que els separa; i que, en cas de seguir en la política, només des de la més exigent autocrítica i empatia podrà sortir un projecte de sentida reconciliació, renovat, modern i de progrés, que deixi enrere tot allò dolent d'aquest últim bienni desafortunat, capaç de fer de la diversitat i del pluralisme un valor i no un problema.

Les pàgines següents són el relat de la meua experiència com a membre del govern de la Generalitat durant les últimes setmanes abans que es produís el xoc entre la Generalitat i l'ordenament constitucional, així com l'intent de trobar una explicació racional a tants despropòsits i dolor injustificats. Més enllà del valor memorial de la primera part del lli-

bre, també he intentat endinsar-me en l'anàlisi dels principals errors comesos pel sobiranisme, així com dels avalats pels sectors més jacobins de l'esquerra espanyola i més nacionalistes de l'entorn del govern de Mariano Rajoy. En tot cas, al llarg del llibre he procurat no apartar-me de la convicció de Jaime Gil de Biedma, segons la qual, malgrat les penes, és inacceptable resignar-se a creure que la història d'Espanya ha d'estar marcada per la fatalitat, que els nostres mals governs responen a una metafísica i no a un simple mal negoci dels homes. Que la política catalana abandonés el camí del pactisme i es tornés guerrillera va ser una opció, no una obligació. Que, per la seva banda, el govern de Rajoy s'acomodés en l'immobilisme i eludís les seves responsabilitats polítiques en benefici (potser hauríem de dir en perjudici) d'altres poders de l'Estat, tampoc no estava escrit en cap taula sagrada com a ineludible. I com que, a pesar de tot, crec que és possible reprendre el camí de la concòrdia i del respecte a l'altre, de la convivència i el progrés per a tots, l'últim capítol del llibre incorpora la meva visió sobre com hauríem de seguir d'ara endavant.